

Benchmarken met SBR
Een onderzoek naar de benchmarking mogelijkheden
via Standard Business Reporting voor het MKB in Nederland

Hogeschool van Amsterdam

Economie en Management / HES

BENCHMARKEN MET SBR

EEN ONDERZOEK NAAR
DE BENCHMARKING MOGELIJKHEDEN
VIA STANDARD BUSINESS REPORTING
VOOR HET MKB IN NEDERLAND

Dr. Eric Melse MBA

Dr. Jesse Weltevreden

COLOFON

BENCHMARKEN MET SBR

EEN ONDERZOEK NAAR DE BENCHMARKING MOGELIJKHEDEN VIA STANDARD BUSINESS REPORTING VOOR HET MKB IN NEDERLAND

Door Dr. Eric Melse MBA en Dr. Jesse Weltevreden

ISBN: 9789059728806

NUR: 801

Omslagillustratie: Bert Zuiderveen

© 2014, Centre for Applied Research on Economics & Management, Hogeschool van Amsterdam

Centre for Applied Research on Economics & Management

Hogeschool van Amsterdam

Gebouw KroonState, H.J.E. Wenckebachweg 144-148

1114 AD Amsterdam – Duivendrecht

www.carem.hva.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteurs.

All rights reserved. No part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any other form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, microfilming, recording or otherwise, without written permission from the publisher and authors.

INHOUD

Voorwoord	7
Management summary	9
1 Inleiding	13
1.1 Inleiding	13
1.2 Aanleiding	14
1.3 Vraagstelling	15
1.4 Methodologie	16
1.5 Opzet	16
2 Branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Benchmarking	19
2.3 Modellen	20
2.3.1 Het categorisch raamwerk	20
2.3.2 Balanced Scorecard	23
2.4 De Nederlandse Taxonomie	26
2.4.1 Ontwikkeling	26
2.4.2 Onderzoek	27
2.5 De gegevensinhoud van SBR-berichten	28
2.5.1 Categorisch raamwerk	29
2.5.2 Balanced Scorecard	31
2.6 De informatieketen voor branchespecifieke benchmarking	35
2.6.1 De huidige SBR-informatieketen	35
2.6.2 Downstream gegevensverzameling	38
2.6.3 Upstream gegevensverzameling	38
2.7 Reactie Pro Management	39
2.8 Synopsis	40
3 Benchmarking voor het MKB en financiële intermediairs	43
3.1 Inleiding	43
3.2 Dienstverlening van accountants	43
3.2.1 Lastenverlichting	46
3.2.2 Klantbehoefte	47
3.2.3 Gegevensaanlevering	47
3.2.4 Gegevens voor benchmarking	49
3.2.5 Benchmarking bij het MKB	51
3.2.6 Benchmarking door accountants	53

3.2.7 Standard Business Reporting	56
3.3 Reacties Novak en NBA	60
3.3.1 Novak	60
3.3.2 NBA	61
3.4 Synopsis	62
4 Benchmarking door brancheorganisaties	65
4.1 Inleiding	65
4.2 Dienstverlening van brancheorganisaties	65
4.2.1 Lastenverlichting	67
4.2.2 De behoefte aan benchmarking	68
4.2.3 Benchmarking door brancheorganisaties	70
4.2.4 Benchmarkrapportages	73
4.2.5 Standard Business Reporting	73
4.3 Reacties BOVAG en UNETO-VNI	77
4.3.1 BOVAG	77
4.3.2 UNETO-VNI	78
4.4 Synopsis	79
5 Conclusies en aanbevelingen	81
5.1 Inleiding	81
5.2 Branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten	82
5.3 Accountantskantoren, benchmarking en SBR	82
5.4 Brancheorganisaties, benchmarking en SBR	83
5.5 Conclusies	83
6 Bijlagen	85
6.1 Begrippen en afkortingen	85
6.2 Tabellen per hoofdstuk	87
6.3 Figuren per hoofdstuk	87
6.4 Onderzoeksverantwoording	90
6.4.1 Inleiding	90
6.4.2 Onderzoek gegevensinhoud SBR-berichten	90
6.4.3 Opzet en respons	100
6.4.4 Analyse	101
6.5 Meer informatie over SBR in Nederland	103
Literatuur	107
Over de auteurs	111
Dankwoord	113

VOORWOORD

Met dit rapport over benchmarking wordt een eerste stap gezet in het slechten van de grens tussen Financial Accounting en Management Accounting. De Hogeschool van Amsterdam onderzocht in samenwerking met onder andere een aantal brancheorganisaties de mogelijkheden om het MKB te ondersteunen door branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten. Binnen het SBR programma, dat het gebruik bevordert van XBRL in Nederland voor de gegevensuitwisseling in het kader van het afleggen van financiële verantwoordingen en belastingaangiftes, wordt nu ook steeds vaker nagedacht over de mogelijkheden die XBRL-SBR biedt in het kader van het ondersteunen en optimaliseren van de bedrijfsvoering van organisaties. Organisaties die gegevens aanleveren binnen het SBR programma zien steeds meer de innovatieve gebruiksmogelijkheden. Juist de door XBRL en SBR gerealiseerde harmonisatie en standaardisatie van begrippen en rapportages is benchmarking hiervan een voor de hand liggende keuze. Benchmarking levert immers een onderneming uit het MKB informatie op over welke positie men heeft binnen de branche ten opzichte van directe concurrenten. Hierbij is de ontwikkeling van het Referentie Grootboekschema (RGS) van belang. Dit, naar het nu laat aanzien, zal gevolgd worden door een representatie in XBRL formaat en de inbouw daarvan in softwareprogramma's. Hierdoor wordt het nog eenvoudiger om kwalitatief goede benchmarks uit te voeren en wordt de eerste stap gezet voor het gebruik van de gegevensinhoud van SBR-berichten voor management accounting binnen organisaties. Dit is mijns inziens pas de eerste stap. Een vervolgstap is de optimalisatie van de betrouwbaarheid van de gedigitaliseerde informatie binnen organisaties ten behoeve van rapportage en besluitvorming. Steeds vaker vindt informatie-uitwisseling gedigitaliseerd plaats binnen ketens. Ook consumenten maken steeds meer gebruik van de mogelijkheden van de digitalisering. De interne beheersing van een organisatie moet daarop inspelen. In continuïteit wil het management weten of alle processen zodanig verlopen zoals deze zijn bedoeld. Afwijkingen, zoals onbedoelde fouten maar ook fraudes, kunnen grote gevolgen hebben voor een organisatie in het huidige snelle economisch verkeer. Nieuwe concepten binnen Management Accounting, zoals Continuous Monitoring en Continuous Auditing, kunnen daarbij ondersteunend zijn maar dienen, samen met de daarop afgestemde tools, nog wel eerst te worden ontwikkeld. Met XBRL-SBR en het Referentie Grootboekschema als basis kan het á tempo monitoren en controleren van deze informatie-uitwisseling worden gerealiseerd.

Het optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die geboden worden met XBRL-SBR vraagt daarnaast om een multidisciplinaire aanpak waarbij naast de overheid, brancheorganisaties en softwareleveranciers juist ook de gebruikers zelf actief dienen te worden betrokken. Daarnaast ben ik van mening dat een grotere betrokkenheid noodzakelijk is voor het hoger en wetenschappelijk onderwijs dan tot nu toe. Als geen ander zijn zij in staat om de nieuwe concepten te ontwikkelen die de basis kunnen zijn voor een verdere implementatie en het tot wasdom brengen van de verworvenheden van XBRL-SBR in het maatschappelijk verkeer.

XBRL Nederland zal desgevraagd een coördinerende en stimulerende rol op zich nemen om vorenstaande te helpen ontwikkelen en te implementeren en zodoende de volgende stap te zetten in de win-situatie voor het MKB. XBRL Nederland bedankt iedereen die betrokken is geweest bij dit onderzoek en beveelt iedereen aan kennis te nemen van de uitkomsten.

Prof. dr. J.P.J. (Hans) Verkruijsse RE RA
Voorzitter XBRL Nederland

MANAGEMENT SUMMARY

De verplichte system-to-system aangifte in 2013 van de elektronische standaard Standard Business Reporting (SBR) voor de digitale gegevensuitwisseling tussen het MKB, hun financiële intermediairs en de Belastingdienst was een succes gemeten naar de ontvangst van meer dan 900.000 SBR-berichten. Nu rijst de vraag op welke additionele diensten onder andere intermediairs en brancheorganisaties ondernemers kunnen bieden op basis van SBR. Het verplicht gestandaardiseerd en digitaal aanleveren van gegevens aan de uitvragende partijen zal vanwege de noodzakelijke investeringen vooralsnog op langere termijn vooral (positieve) gevolgen hebben voor de uitvragende partijen zelf en de werkwijze van de intermediairs. Om ondernemend Nederland de vruchten te laten plukken van SBR is de ontwikkeling van additionele diensten een vereiste; benchmarking via SBR wordt als één van de meest interessante mogelijkheden gezien door ondernemers en intermediairs (Melse en Weltevreden, 2013). Voor het bedrijfsleven biedt branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten in potentie een viertal belangrijke voordelen: (1) administratieve lastenverlichting bij het verzamelen van gegevens, (2) grotere betrouwbaarheid van de benchmarks aangezien meer ondernemingen gemakkelijker gegevens kunnen aanleveren, (3) meer frequente benchmarking, en (4) vergelijking van het eigen bedrijf met de branchecijfers.

Het doel van branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten is enerzijds om meer ondernemers te voorzien van relevante benchmarks en anderzijds om de doorlooptijd te verkorten. De verdere digitalisering van de gegevensuitwisseling tussen brancheorganisaties en hun leden biedt ook mogelijkheden om per bedrijf benchmarks te creëren. De centrale vraagstelling is daarom: *In hoeverre staan accountants en brancheorganisaties open voor benchmarking via SBR en in welke mate zijn SBR-berichten te gebruiken voor branchespecifieke benchmarking?* Met dit onderzoek wil de Hogeschool van Amsterdam de discussie bevorderen tussen brancheorganisaties, banken, intermediairs en softwareleveranciers over de mogelijkheden voor branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten.

Uit het onderzoek blijkt, dat brancheorganisaties veel te winnen hebben bij branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten. Zo komt gemiddeld 95 procent van de gegevensinhoud van SBR-berichten naar banken, de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst overeen met de gegevensbehoefte voor benchmarking op basis van financiële kengetallen uit de jaarrekening. Brancheorganisaties gebruiken gegevens afkomstig uit de jaarrekening van hun leden om de sectorale benchmarkrapportages op te stellen. Het verzamelen van additionele gegevens is overbodig als brancheorganisaties zich beperken tot het benchmarken op de aspecten winstgevendheid, solvabiliteit en de bedrijfsvoering. In de praktijk hebben de leden van de meeste brancheorganisaties behoefte aan meer benchmarkgegevens dan de enkel de financiële kengetallen.

Voor op management accounting gerelateerde benchmarks volgens de Balanced Scorecard is het noodzakelijk om additionele gegevens op te vragen bij bedrijven. Dit is in principe snel realiseerbaar door bedrijven te vragen om de ontbrekende gegevens aan te vullen via een online benchmark portaal. Een meer elegante (en voor ondernemers tijdbesparende) oplossing is om een SBR-bericht te ontwikkelen specifiek voor benchmarkingdoeleinden. Hiervoor moet dan wel de Nederlandse Taxonomie worden

aangevuld met nieuwe gegevenselementen voor benchmarking. Daarnaast is een technische infrastructuur noodzakelijk, zoals de Digipoort of de BIV, die kan worden gedeeld door meerdere brancheorganisaties.

Het MKB levert momenteel nog op grote schaal gegevens op papier aan bij accountantskantoren maar accountants verwachten dat zij over drie jaar gegevens van het merendeel van hun klanten digitaal zullen ontvangen. Pas wanneer ondernemers en hun intermediairs onderling digitaal gegevens uitwisselen, kunnen beiden werkelijk de vruchten plukken van de efficiëntie die benchmarking via SBR mogelijk maakt. De benchmarkfrequentie onder de MKB-klanten bij accountantskantoren is momenteel jaarlijks of halfjaarlijks maar ruim de helft wil naar inschatting van de accountants per kwartaal of maandelijks benchmarks ontvangen. De jaarrekening is daarbij de belangrijkste informatiebron voor accountantskantoren. Benchmarkgegevens worden bij 80 procent van de accountantskantoren momenteel geheel of deels handmatig verzameld. Kortom, benchmarking via SBR-berichten kan voor accountants een aanzienlijke efficiëntiewinst opleveren, omdat zij dan gegevens minder vaak handmatig hoeven te verzamelen. Wellicht kunnen accountantskantoren door samen te werken met brancheorganisaties voor hun MKB-klanten nieuwe diensten aanbieden bij het hergebruik van SBR-berichten voor branchespecifieke benchmarking. Advisering over de bedrijfsvoering aan de hand van benchmarks is daarvan een voorbeeld.

Brancheorganisaties kunnen zowel de kwaliteit verbeteren van hun benchmarks als de frequentie verhogen door gebruik te maken van SBR-berichten en daarmee voorzien in de groeiende behoefte aan benchmarkgegevens bij hun leden. Van de ondervraagde brancheorganisaties doet 90 procent aan benchmarking. Bij 83 procent van de ondervraagde brancheorganisaties blijkt dat behoefte is aan meer en frequentere benchmarking. Brancheorganisaties willen meer benchmarkinformatie over de productie, de commercie, kredietmanagement en de conjunctuur en met een hogere frequentie. Gegevens voor benchmarking wordt geheel of deels handmatig verzameld door brancheorganisaties. Bijvoorbeeld, voor conjunctuur benchmarks is dit 67 procent tot 33 procent voor gegevens inzake kredietmanagement. De jaarrekening is de belangrijkste informatiebron voor benchmarking: 87 procent van brancheorganisaties gebruikt gegevens die hierin worden vermeld. Ruim 55 procent van de brancheorganisaties staat open voor benchmarking via SBR, terwijl 45 procent hier niets in ziet. Als brancheorganisaties benchmarking via SBR-berichten voor hun leden op korte termijn mogelijk willen maken, dan dienen zij zich te beperken tot benchmarking op basis van financiële kengetallen. Waarborging van de anonimiteit van hun leden is voor brancheorganisaties wel een belangrijke voorwaarde willen hun leden toestemming geven voor het hergebruiken van bedrijfsinformatie uit SBR-berichten.

De succesvolle introductie van SBR voor belastingaangiften, biedt goede perspectieven voor een verdere uitrol van SBR als standaard voor elektronische gegevensuitwisseling in Nederland. Bij elke andere uitvragende partij, zoals de Kamer van Koophandel, het Centraal Bureau voor de Statistiek en bij de banken moet deze digitale berichtenstroom nog op gang komen. Afgezien van de investering in tijd en software moeten zowel het MKB, hun financiële intermediairs als de uitvragende partijen zich aanpassen aan de gevolgen van de gegevensuitwisseling via SBR-berichten. Daardoor zullen administratieve werkzaamheden minder handmatige handelingen vergen en meer mogelijkheden bieden voor rapportage en analyse van de ontwikkelingen. Dit kan zowel voor een onderneming als voor een groep klanten bij een accountantskantoor of voor een sector. Benchmarking via SBR-berichten maakt het mogelijk om gegevens van verschillende bedrijven als totaal te bekijken maar ook om daarmee te vergelijken. Brancheorganisaties kunnen nu al starten met branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten zoals verstuurd naar

de Belastingdienst. Wanneer ondernemers deze SBR-berichten ook (laten) sturen naar hun brancheorganisatie, via een eigen te ontwikkelen infrastructuur of een onafhankelijk benchmarking portaal, is het mogelijk om een groot aantal financiële kengetallen te berekenen. Kortom, branchespecifieke benchmarking via SBR-berichten kan op deze wijze spoedig in de praktijk worden gebracht.

